

Вахит Хаджимурадов

*ЗАБАРЕ
ДИЙЦАРШ
МИНИАТЮРАШ*

ДИЙЦАРИЙН ГУЛАР

Вахит Хаджимурадов
Забаре дийцарш миниатюрал.
Дийцарийн гулар

*http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=68954904
ISBN 9785005972729*

Аннотация

300 забаре доца дийцарш а, масех катрен а йу дешархочунна автора шен гуларехъ йовзийтуш. Нохчийн къам даима хилла шайн бегашца а, самукъане хиларца а къаьсташ, эрна ца аьлла Александр Дюмас нохчех – «Кавказан французаш».

Содержание

ЦХЪАЖИММА КАТРЕНАШ

5

Конец ознакомительного фрагмента.

60

Забаре дийцарш миниатюраш Дийцарийн гулар

Вахит Хаджимурадов

© Вахит Хаджимурадов, 2023

ISBN 978-5-0059-7272-9

Создано в интеллектуальной издательской системе Ridero

ЦХЪАЖИММА КАТРЕНАШ

Атта ду нохчийн къам дерриг а деза,
Байташ а кегаеш, хьерчадеш дош.
Амма ма г1орталахь цхъаь нохчо везан,
Байташ а тоьура яц, тоьура дац дош.

Даш хилла язъелла мархаш,
Сенбелла бистина бутт!
Йиш яц-кха дог дилла малхах,
Хиларах цу стиглахь и г1урт!

Сийлахьчу доьналлин мох,
Д1абала ма хьерча сох!
Къарбина бойна сан букъ,
Ца лайна харцонийн дукъ!

Берзлошна хьалха яьлларг
Гилла-борз хуьлу.
Уьстг1ашна хьалха яьлларг-м
Газа хуьлу.

Сийначу б1аьргаша сенйина шело,
Хьаьрча сох 1ехавеш лепарах шен.
Дависа, ма яй хьо сан б1аьргийн серло,

Ма чlog1a ви-кха со сийналло лен.

Дависа, и б1аьргаш ма хаза хьоьжу,
Малх санна лепаш ю цу йоь1ан юьхь
Кхечунга д1ахьожу, кхинарг а лoьху,
Б1аьрзечу цу б1аьргийн кхоьлина юьхь

Сийначу цу стигла, к1айн марха хилла,
Йаха хьo ластош схьа соьга а т1ам.
Амма сан дац т1емаш, ахьа бехк ма билла,
Сан дахар лaьттахь ду, сан жима 1ам.

Ма хьежа малхе, б1аьрнур талхош,
Ма кыйса хазалла цуьнца ахь!
Ткъа х1инца лела бала балхош,
Аптекехь эца куьзганаш!

Ма тийса м1араш цициго санна,
Ас мохь ца аларх, лазво со!
Д1атий сан хьомениг цхьана ханна,
Т1къа т1аккха цергаш ирйо сох!

Ма хьежа к1елд1ашхула соьга,
Ма хьежа б1аьргаш буог1абай!
Ас кхана дер ду собар хьoьга,
Ма хьежа кхана а соьга, х1ай!

Ма сиха кхечи гуьйре вайна,
Сан са ма диси б1аьстена чохь.
Ткъа 1а т1екхаьччи, шело лайна,
Со-м виси гуьйрех хьоьгучохь.

Нохчийн сий нохчийн йо1 деца!
Шовданан т1адам бу и!
Малх санна хаза и еца,
Пет1амат зезаг ду и!

Хиллачу цу т1амт1ехь со висина техьа,
Дуьненахь лелаш дерг са ду те сан?
Со х1унда висина 1ожаллан сехьа,
Къызачу мостаг1ийн къызалла ган?

Ма кхоадайша, нохчийн к1ентий,
Вовшен ала мерза дош!
Халонийн и шело хьерчарх,
Дег1ах эцна са д1ахьош!

Со вац-кха Лондоне садо1а воьдуш
Х1ун до ас Лондонехь, ца хаьа мотт.
Ц1адуьйла цигара нохчий, со хьоьжу,
Ингалсийн мотт буьтуш, Нохчийчоь йотта!
15.12.22 шо.

1АЛАМАН А, 1АДЛАНАН А ЗАБАРШ

1аламан дийцар.

1алам 18 шо кхаъчна жима стаг, колледжехь шеца доьшуш болчу кегийра нахах дуьйцуш вара и шен ден йишина Заремина:

– Тхобца доьшуш волчу цхъана к1антана дас, нанас зуда ялийна, 18 шо кхаъчча, – бохура цо.

– Муха зуда ялийна? – хобттура ден йишас. Хьо-м вац зуда

яло дагахь?

– Вац дера со-м, аса-м 20 шо кхаьчначу хенахь бен ялор
яц! – ден йиша сапарглата яьккхира лаламас.

– Йоблан масса шо ду, клентан 18 шо хилча? – хьаттира
ден йишас.

– 16 шо ду-кх. Бера а ду цера-м...

– Ткьа бера леладой цу шимма?

– Ца леладо дера, – цецвелира лалам. Бера а, уьш кхоьа
а цара леладо-кх.

– Хьан цара?

– Дас, нанас а, массо а гергарчара леладо-кх!

1адлан хьалхара классера дешархо.

1адлан дукха инзаре цецваьлла вара, х1окху школахь болх
беш йолчу, ден йишас Заремас дуьххьара школе валийча,
шен хьехархочо Амнатас куьйг схьалаьцча а, реза воцуш:

– Схьа ма леца сан куьйг! – бохуш.

Жимма хан яьлча, д1авуьйлира и шен хьехархочух, хе-
ста а йора 1адланас Амнат Мовладовна. Хьалхара классера
клант х1инца школах а д1авулуш вара, классера берашца ло-
взуш а хазахетара цунна, цхьа дагахь доцуш х1ума юкьа ца
доьлলেখьара.

– Лобраш бог1уш бу вайн школе! Мехий деттара долуш
бу уьш! – хабар даьржира класса чохь.

1адлан воьхна хьавьзира, дуьххьара дагадеьнарг – «Вада!
К1елхьара вала!» – дара.

Классера бераш а дара цхьадерш доьхна хыйзаш, цхьадерш самукъа даьлла, стенна делахь а, вуьш хиллачух ца кхетара.

«Вада!» – ойлан юьхьара лаьцначух тера дара 1адланан кхин д1а кхоллаелла 1алашо.

Марчош санна йолчу к1айн халатех а хьаьрчина лобраш классана чобхьа бевлича, 1адлан классехь карош вацара цханна дешархочуна а, хьехархочунна а!

– Бераш, тахана шуна мехий деттара дац оха. Шун б1аьрса а, аша мел дег1даьккхина а дустура ду оха, цхьа а сакхат дуй а хьовсура ду тхо шун дег1аца. Мегар дуй? Дика бераш дуй шу? – хабаре елира уггара лекха йолу лор.

– Ду тхо дика бераш! Аша мехий ца диттичахьана! – самукъаделира берийн.

Ша-ша хьалха вала а г1ерташ, бераша шаьш дустийтара, шайн сирла б1аьрса а гойтура, шаьш цхьа а сакхат доцуш дашон седа санна ц1ена бераш дуйла а гойтура бераша. Шаде-риг а дика д1адоьдуш дара, цхьана лобро фамили ца яьккхинехьара:

– Фаргиев 1адлан!

Ткъа Фаргиев 1адлан вацара! Шадолу бераш гонаха хаьвсира, Амнат Мовладовна а хьаьжира гонаха, лобраш а хаьвсира, шайна и 1адлан жима волуш дуьйна вевзаш волуш санна. Амма 1адлан вацара, хилла меттиг а бацара!

– Бераш, цхьаннена а гирий 1адлан? – хаьттира хьехархочо.

Берийн вовшен ца девзаш, дуьххъара вовшен гуш долуш санна хъежар гича, кхеташ дара – 1адлан царна юккъехь ца хилар.

Парташна бухахь а вацара 1адлан, ишкапашна т1ехъа а вацара, хъехархо шен истолана т1ехъа а хъжира – цигахъа а вацара к1ант. Береш, хъехархо, лъбраш шайн к1ант лехар шордан буьйлира, амма шуьйрачу уьйчахь а вацара к1ант. Кхин а шордира х1окхара к1ант лахар, амма арахь а, ишколан гонаха дитташна т1ехъа а карош вацара к1ант. Дени бохуш волю 1адланан доттаг1 ца хиллехъара т1епаза вайна ваьллера 1адлан.

– Суна-м хаъа 1адлан стенгахь ву... тхо переменехь лечкъаргах ловзуш д1алечкъачахь хила веза-кх и, – элира Денис, куьйг а лаяцна Амнат Мовладовна д1а а озаеш.

Ишколан т1ехъа, котельни чекхийолучохь, керта йистехь ишколан директора д1аьвшен мотт берашна 1едало схъахоьцуш долу ахча лачкъо дагадеина, белхалой бехке беш ц1ог1не баьлла, хаза сурт хилла хьун санна г1ундалг1еш лестачу схъабалийра х1орш Денис.

– 1адлан, хьо кхузахь вуй? Гучуваьлла хьо, аравала! – кхайкхира Денис.

Б1аьргех хьобкхуш б1аьрхиша башабина буй а болуш, коьртара месаш т1ера дуьйна хечин когашна т1е кхачалца шавериг баьлех а вуьзина г1ундалг1ешна юкъара аравелира миска 1адлан. Ша обарг санна лаца баьхкинчу берашка, лъбрашка, хъехархошка а хъаьжина, вада дагахь д1аволавелира

к1ант. Амнат Мовладовнас куьйг а лаядна схьаозийча, 1ад-
лан дуьхьала г1оьртира.

Орцах аялла йеъначу ден йишас Заремас элира, г1уллакх
кхин гена далале:

– 1адлан, ма г1олахь д1а! Хьо стенга воьду?

– Со воьдура-м ву! – дош раз а олуш, тохавелира к1ант.

– 1адлан, мехий детташ дац хьуна! – мохь туьйхира 1ад-
ланан орцах даьхкинчу берех цхьамма.

1адлан, буйнаца б1аьрхиш д1аса а хьоькхуш велакъежира.

Класе чубаьхкира шаберш а. Лоьраш д1абуьйлабелира
шайн болх бан. 1адлан д1аса хьожуш вара кьайлаха, амма
лоьрийн карахь маха хаалуш бацара. Бераш т1екхойкхуш
лакхалла юстуш, б1аьрса муха ду хьовсуш бара лоьраш.

Эххара а 1адлан т1екхайкхира лоьро. Дег1ана лакхалла
юста буха х1отта везара аннех бинчу бустамна. Т1ера шена
у чу дужура долуш санна хьаьжина, шен дег1ана локхалла
юстийтара 1адланас. Б1аьрса дика дуй хьовса а вигира 1ад-
лан.

– Цкъа цхьа б1аьрг д1а кьовлий, алал х1ара х1ун элп ду? –
элпаш т1ехь долу у гойтура лоьро 1адланина. 1адлан, х1инца
а дакъадаланза долчу б1аьрхишна юкьахула хьоьжура, цкъа
цхьана б1аьрга хьоьжуш, т1аккха вукху б1аьрга хьоьжуш.

– Ца го хьуна? – хойтура лоьро, жимма даккхийра элпаш
а гойтуш.

– Ца го суна! Ва, ца го! Гура а дац, сайна ца лаьахь! –
ша тайпа д1адийкхира 1адланас лоьрашна, шеца тахана цара

йинчу харцона.

1адлана проект

1адлан кхоъалг1а классехъ волуш «окружающий мир» предметан проект кечъян болх беллера. Компьютер а, Интернет а оышуш болх бара и, ткъа и болх 1адланин ден йи-шина Заремина дика хуура бара, х1унда аьлча и ИКТ белхана т1ехъ директоран г1оьнча яра.

– Тоьта, проект еш г1о оышура суна, – г1о деха веьнера к1ант.

«Тоьта» сиха йоллуш яра балхахъ, школахъ мел болу болх компьютеран т1ехъ бан безаш бара, Дала бекхам бойла и компьютер юкъяккхинчу пхьерана. Йоцчачу хенахъ мас-со а хьехархоша 1амон безаш бара шайна болх бан компью-терна т1ехъ. Кегийрачу хьехархоша-м институтехъ а жимма 1амийнера шайна компьютерна т1ехъ и болх, ткъа баккхий-рачу хьехархошна 1емаш бацара и болх. Цундела муьлхха а «лекхара» белла болх, хъаьвззий Заремин коча бог1уш бара. «Миска» хьехархоша шайна ца хууш дериг, шаьш 1амо к1езиг къахоьгуш дерг, доцца дийцича, шайна дика хууш дара и ткъа Заремас г1о ца дара бахъана долуш, шайна т1едил-линарг кхочуш ца дало, олий шайна кочара дохура. Вовше барт бича и дан кхи хала а дацара. Куьйгалхо а сиха бер-тайохура, цхъана белхалочуьнга иттане меттане болх д1ацак-хехьалойла ойла ца йора. «Вовдаг лалла» – олуш хилла вайн дайш.

– 1адлан, «тоьтин» х1инца йиш яц, жимма собар де, – аьлла к1ант тергал ца вира Заремас.

К1ант реза вацара, шена т1е кхаьчначу хенахь «тоьтин» хан ца хиларна. К1антана ца гора «тоьтин» гонаха хыйза харцо, амма воккха хилча цунна шена а гура ду х1окху директорша, хьехархоша, кхин эзарнаш белхалоша, шаьаш ца бан и болх хьанна а коча буллур буй.

– Со д1авоьду! – элира 1адланас.

Х1инца-м жимчу к1ента вахан меттиг бара, и жима хилар бахьана дара и. Амма воккха а хилла балха вахача, масса-ра а санна, лийройцу бюрократица кьовсам латто безар бу кхуьнан.

– Ца воьду! – шен йиш ца хилар гойтура «тоьтас»

– Со воьдура-м ву! – д1аволавелира к1ант шен х1инца бен долалуш доцучу дахаренга.

1адланан зезагаш.

Б1аьстенан малхо можалла елла кьаьрзина зезагаш гулди-ра 1адланас шен ден йижаршана Зулашана а, шен нанна Лай-лаь а. Дикка кьахьегнера к1анта зезагийн курс гулъеш, жим-чу к1ентан дуьххьара курс. Шина ден йишас баркалла элира к1антана, хаста а вира, дика к1ант ву аьлла.

Цхьа г1алат даьллера 1адланегара, ца хууш. Оцу хенахь балхара школера ц1аеначу кхоалг1ачу ден йишас тидам би-ра, зезагаш шена 1адланас ца деьна хилар.

– 1адлан, «тоьтина» ма ца деьна ахьа зазагаш, – к1ант хьо-

взавеш элира Заремас.

К1ант воьхна хьаьвзира. Мох санна кевнах арахьаьди-
ра. Дависарг, б1аьстено дуьххьара бацалахь хьалакьовдий-
на зезагаш-м 1адланас шадеригш хьалагулдинера. Гуттара
кьахьегча масех можанигш карадира к1антана. Велавелла,
векхна шен ден йишина ведда веьна кховдийра к1анта ши-
кхоь зезаг.

– Лайлаьна, Зулашна-м дуккхо а ма деьна ахьа зезагаш, –
к1ант хьовзош, элира Заремас.

1адлан воьхна хьаьвзира цкьа, т1аккха х1иллане вела
а кьежина, Заремина лерга улло веьира:

– Тоьта, аса царнна еьнарг еккьа ц1ена буц ма яра! – к1ел-
хьара велира и.

1адлан инфляци.

– Ахьа «пхиь» даккхahь, аса туьма лура ду хьуна, – элира
ден йишас Заремас 1адланига.

1адлан хьалхара классе дуьххьара араваьлла вара, цун-
на-м и «пхиь» даккха дукха атта ду моьттура. – «Тоьта», аса-
м х1ора дийнахь доккхура ду туьма! – элира 1адланас.

– Мегар ду, дош ло-кх ахьа суна, лой ахьа? – барт т1еч1а-
г1бира к1антаца ден йишас.

Школера дешаран денош д1адоладелира, масех де а дели-
ра 1адлан, шен ден йиша болх беш йолчу, ИКТ кабинета чу
гучу ца волуш. Масех де д1адаьлча веларан байракх юьхь-
т1ехь а лепаш Заремин кабинета чу веьара 1адлан.

– Ахъа х1ун леладо ахъа? Вон лелаш ма вацара хьо клас-сехъ! – хаъттира ден йишас.

– Велакъажар лахдира к1анта. Вац дера со-м вон лелаш, – халахитира к1антана.

Зарема дохко елира ша аьллачунна. Болх хала хиларна, цунна-м дицделлера шен к1антаца хилла барт. Т1е а яхна, маракъевлира цо к1ант.

– Муха ду хъан г1уллакхаш? – хаъттира Заремас.

– Дика ду... – сецира к1ант.

– Х1ун леладо ахъа т1аккха?

– «Тобта», сайн туьма д1адахъа веъна со! – кхетийра цо ден йиша.

– Ма дика ду и. «пхиъ» даьккхина ахъа? – сиха туьма делира к1антана Заремас.

Цул т1аьхъа а кест-кестта вог1ура 1адлан, шен «пхиъ» даздан. Иштта шо а чекхделира, шолг1а класе а велира 1адлан. Массех бутт чекхбаьлча цхъана дийнахъ гучувелира к1ант шен «пхиъ» а дохъуш, ден йишина кхаъ а бохъуш.

– 1адлан, ма дика ду ахъа «пхиъ» даьккхина. Иштта деша ахъа, оьшура ду хъуна дахарехъ, – хастийра Заремас к1ант, туьма д1а а кховдош.

К1анта туьма схъа ца ийцира, реза вацар а хаалуш дара цуьнан хъажарехъ. Ден йиша цецйоккхуш д1аса а хъаьжира и.

– 1адлан, туьма ца оьшу хъуна? – хаъттира Заремас.

– Тобта, оцу туьманах х1умма а ма ца йог1у х1инца! –

хаййтира к1анта шен дог-ойла.

– Х1унда? – хаьттира ден йишас.

– Инфляци! – кхетийра к1анта.

– Инфляци х1ун ю? – теллира Заремас к1ентан хаарш.

– Тоьта, инфляци х1ун ю, ца хаьа хьуна? Цхьа туьма а эсна
буфете ваг1ача, хьалха санна пираьжка ца ло-кх!

1адланан хьалхарчу классехь хьалхара де.

Дуьххьара ишколе вахана ц1а кхечира жима к1ант 1адлан.

– Нана! Ва, нана! – уьйт1а кхоччушехь ц1ог1 туьйхира цо.

– Х1ун боху ахь, сан дашониг! – олуш дуьхьала хьаьдира
нана, цунна т1еххье баба а, воккха дада а.

– Ахь соьга урок пхиь хуьлу х1унда ца элира хьалххе!?
Суна-м цхьаь бен ца хуьлу моьттура! – т1ечевхира к1ант
массарна а.

– Ой, сан дашониг, ишколан директора иштта нисдина-кх
и, – бехказа йелира нана.

– Оцу директорца-м ас кхана кьастор ду и. Ткьа ишколе
х1оа дийнахь эхан деза х1унда ца элира аша? Со-м цхьана
дийнахь вахача волу моьттуш ма вара?! – велха уозош шен
т1оьрмиг нанна хьалха кхоьссира 1адланас.

Хьалхара класс.

Дуьххьара школе а, хьалхара классе вахана ц1авог1уш ва-
ра 1адлан.

– Вай, со йала хьан! Хьо ма хьалхехьа ц1а вог1у! Урокаш

чеккха-м ца йевлера шу? – дуьхьала елира нана.

– Ца йевллера! – жоп делира к1анта.

– Ткъа хьо ц1а ма вог1у?

– Сайнарш йевлла чекх!

– Муха хьайнарш! Шун классан урокаш йевлла чекх? – ца кхетара нана.

– Ца йевла классанарш а! Сайнарш йевлла чекх!

13.09.22

Автобусна чохь жима йо1.

Арахь тов хьийзош йовха яра. Нохчийн пешана чохь чулла жимма бен шийла йоцучу «Газелан» салона чу елира цхьа зуда х1инца кога яг1ана хир йолуш жима йоь1ан куьга лаяцна. Йо1-м воккха стаг санна шен, сирлачу б1аьргашца чохь 1аш болучу нахе а хьаьжина десса лаьттачу г1анта т1еяг1ана д1ах1оьттира. Г1антана т1ехаа хьалаялан х1инца а жима яра и. Т1ехьайог1учу нанас, ша хьалха охьа а хууш, шен кера хайира керахь хаза буьрка а йолуш йолу йо1 а. Хьацаран т1адамаш дара йоь1ан хьаьжт1ехь тоьхна, зезагана 1уьйренца т1едиллина долу тхи санна. Нанас-м киснара жима йовлакх схьадаьккхина, цу т1ера берийн суьрташ а гойтуш даржийна йоь1ан хьаьжт1е хьаькхира и. Йо1 цецьяьлча санна шега хьаьжича, нанас элира:

– Хьуна хьацар даьлла, сан йо1. Вайшимма иштта жима йовлакх а хьаькхина д1адоьккхур ду иза.

– На-н, соьга ло зим йовлак, – дийхира йо1а нене.

– Хьо х1ун да йоллу цунах? Аса хьокхур ду хьуна, – элира нанас.

– Буркана хьакха йоллу со. Цунна а даьлла хьацар, – кхеттира йо1а шен нана.

Ши к1ант-дешархо.

Ишколан шуьйрачу, ехачу уьйченаш екош, маьхьарий Хьокхуш, ловзуш, 1ункар-берташ кхийсалуш, кхоалг1ачу г1ате хьавзина хьалабоьдучу ламин аг1онна т1ехула чухех-калуш, каде хьийзара ши дешархо.

– Шу цирке х1унда ца доьлху, кхузахь харцхьа а ца лелаш? – хьаттира эццахь гучуваьллачу хьехархочо-воккхачу стага.

– Ваша, тхобгахь ахча дац цирке даг1ан! Ахьа лохьа тхуна «шай-кай», тхойшиь-м хаза а хеташ г1ур вара цирке, – дехарашка велира ши к1ант.

– Аса-м цирке балха х1унда ца воьду шу шиь, боху, – ши к1ант кхетон г1оьртира хьехархо.

– Ой, цо х1ун дуьйцу? Оха х1ун болх бийра бу циркехь? – ца кхетара ши к1ант.

– Х1ун болх бийра бу бохург и х1ун ду? Маймалийн метта хир ву-кх шу шиь! – кхеттира хьехархочо аьрха ши к1ант.

Жима к1ант Сайхан.

Цхьа а уллохь воцуш балл диттан буьххье ваьлла 3—4 шо долу жима к1ант Сайхан. Ког а шершина чухецавелла во-

г1уш, цхъа аътту а хилла дуткъа гаьннах тасавелла и шина а куьйга къевлина 1ункар чукхозуш хилла, ерриг юкъ 1адош хьоькхуш мохъ а болуш.

Мохъ хезна, ведда т1евеъначу воккхахволчу вашас Халидас, чукхозуш волу жима воша хъалакхевдина схъалоцуш, аьлла Сайхане:

- Д1ахеца баллан га! Ас схъалаьцна хьо!
- Ма хецийта-а-а! – бохуш воьлхуш хилла Сайхан.
- Х1унда?! – цецваьлла хаьттина Халидас.
- Ас д1ахецахъ, дитт охъадужуш ду! – жоп делла дериг дуьне бертал даьлла моьттуш кхеравеллачу жимчу к1анта.

Сайхан а, лулахойн котам а.

Шен дай санна даима а меца цхъа котам яра тхан уьйт1а эхан марзъелла. Пхи шо кхаьчначу вешин к1анте олура аса:

- Д1аэккхае и котам, хьо х1ун деш лаьтта?

Амма котам-м къар ца ялучух тера дара цуьнга. Т1аккха и яхье ваккхан дагахъ аса элира:

- Сайхан, и лулахойн котам вайн уьйт1ахъ шен ден ц1ахъ санна лелар яцар хьуна, хьо стаг велахъара!

- Ваша, сан цуьннан санна ира з1ок ма яц! – бехказа велира хьекъален жима к1ант.

Доьналла долуш волу завхоз Казбек а, дешархо Товсари а.

Урок йара йолалуш, учитал Фатима кечлуш йара шен эша-

рийн урокана нотийн хъяаркаш д1аязъян.

– Мел стенгахъ бу? Сиха г1о мел бан! – дехар дира учаталас.

Товсари бохуш йолу йо1, ша и мох санна сиха араиккхи-
ра мел бан. Завхоз волчу Казбекана т1е кхечира йо1. Йедда
йеъна, са а кхачийна, ц1ог1 туъйхира Товсарис:

– Мел буй?

– Мел беза хъуна?

– Мел беза суна!

– Собар дехъа! Мел беза хъуна?

– Собар до аса-м! Мел беза!

– И ма дийцахъа! Мел беза хъуна?

– Мел беза!

– Мел беза хъуна! – бохий аса-м, собар кхачалуш дара зав-
хозан.

– Мел беза! – боху аса а, т1ечехан йуъйлира Товсари а.

Х1ара шиъ кыйсалуш доллуш, учитал Фатима а схъакхе-
чира орцаха.

– Ванах и мел балан мегаш бац оцу берана?

Х1инца-м Казбекана а, шен доьналла долуш хилла болу
дай а дагабаъхкира!

– Ой! Аса бохучуьнга ладуг1уш ма йац йа х1ара йо1 а, йа
хьо а, ва Фатима! Мел беза схъаолуш ма дац шу и мел!

МИНИАТЮРАШ Забарен доца дийцарш

Сан доттаг1 Эдин Муса редакцехь.

Сайн доттаг1 Муса болх беш волчу редакци кет1а нисвелча, телпо тоьхнера аса, и балхахь вуй хьажа.

– Х1ун деш лавтта хьо кет1ахь, утарма а хилла! Чу вола, – бохура доттаг1 чо.

– И со а, хьо а эkkхарх хира доцург а ца дуьйцуш 1ад 1ехьа, – дийхира аса Мусага.

– Ой! И бохург х1ун ду, цхьа берзалой йац вай! Вайга ца далург и ма доккха х1ума хилан деза! – цецвелира Муса.

– Дера ду и, со санна стомма утарма вайшинна карора йац бохург, – кхетийра аса доттаг1.

24.11.22

Зудчунна х1уш эцар.

Воккха стаг балхара чу моссаса вог1у, дуьхьала йолура зуда, б1аьргаш а кьарзабой:

– 90 сом доьхуш долу, х1уш ийцарий ахьа суна? – олуш.

Х1ора дийнахь зудчунна х1уш эца ахча а ца хуьлура, амма воккхачу стага, шена балхахь делкьана х1ума ца йууш а, зудчуна х1уш оьцура, цуьнга б1аьргаш ца кьерзабайта.

Тахана-м алапа схьаделла самукьадаьлла вара воккха стаг. Х1уш-м х1ета а эцан дезара тахана, делкьана шена вуззалца х1ума йаьан а аьтто белира воккхачу стеган.

90 сом доьхуш долу х1уш чохь долу кьоза пакет а йохьуш чохьа велира воккха стаг:

– Хъажал, сан хаза-диканиг, аса хъайна деъна х1уш, тахана алапа схъаделлера суна!

– Ой, и бохург х1ун ду! Алапа схъаделча, х1уш а дохъуш веъна хьо! Наха шоколад ма оьцу шайн зударшна, алапа схъаделча! – б1аьргаш къарзадира зудчо.

04.02.23шо.

1арби – фельдшер-акушер!

Воккха лор волчу ца воьдуш а, 1арби фельдшер бен вацахъ а, цомгуш болу нах цунна т1е эха марзбеллера. Моз даочух тера дара цо, йа цомгушчарна хаза дуьйцучух. Делахъ а цхъа дарба лелон 1емина хилан а мегара. Масана ду уьш, шайт1ана некъаш.

Цхъана хазчу суьйрана 1арби чу кхайкхинера шен накъоста. Дикка, молуш долчу къаркъано, коьртах тоьхначу хенахъ, 1арбийн телпо г1ийла йийкира «ва-а-а!» олуш. Ца ваьлла схъаийцира 1арбес телпо:

– Ладуг1уш ву, схъадийцал, айхъа схъатоьхнехъ! – аьлла.

– Х1ун боху цо? Х1усамнана-м йац, орца доккхуш? – хьаьтира накъосташа.

– Тамашена нах бу-кх х1орш! Приеме веъча, саг1ена дала киснахъ итт туьма а доцуш волу пациент ву-кх телпо йетташ, бале ваьлла! – реза вацара лор 1арби!

15.12.22 шо.

Дала бина къинхетам.

Дала дукха йахайойла и, зoбpтaлa a, бoбpшa cтaг cаннa дикa ондa a, йoлуш зудa хиллa цхъaнa йуьpтaхь. Мape цa йуьгуш цхъaммo a, диккa хaн йaблчa, цхъa Дeлaн къинхeтaм хъaлхa a бaбллa, мape йaхaнa хиллa и зудa.

– Дeлaхь, хъaжaхъa, кхoъ к1aнт a винa, дикa йaхa хиънa и зудa, – бoхуш дуьйцуш хиллa шaйнa йуккъeхь зудaршлaхь зудaршa.

– Дeрa винa-кx кхoъ к1aнт-м... йo1-м цуннa йaн хуур a дaцaрa, – бoхуш йoблурa цхъa зудa.

27.12.22 шo.

Кop cхъa x1ундa диллинa!

– И кop cхъa a диллинa, мoзa чу x1ундa бaийтинa aхъa! Шaйoлчу йуучуннa т1e хуьйшурa мa бу и! – шeн мaйрa ву бoхучуннa чуг1oбpтирa зудa йу бoхург.

– Oй! Cан хaзa-дикaниг, и кop aхъa мa диллирa цхъa минoт хъaлхa! – бeхкaлa вaхaнa элирa Вoккxачу cтaгa.

– И кop цa дуьйцу aсa! Мoзa чу x1ундa бaийтинa aхъa бoху aсa! – т1eчeвхирa зудa.

02.01.23 шo.

Хъaн йaзъйинa рoмaн «Eвгeний Oнeгин»?

Пeнaш хъoхуш, кирa тухуш, бaсaрш хъoбкхуш бeлхaш дeш цхъa зудaрийн тoбa йaрa. Цa хууш бoлx бaцaрa oцу зудaршнa, цундeлa цeрaн къeллa йaцaрa бoлx кaрaбapцa: – «шaйний, шaйний бoлx бaн дaг1aхъaрa шу!» – бoхуш къуьйсущ

бара уыш. Амма ишколехъ дуыйна дешаран кхиамаш кхин ба-
саршца къегина бацара церан.

Амма оцу зударшна юккъехъ, Киса ц1е а йолуш, цхъа зу-
да йара, ишколехъ къаысттини литератураца гергарло хилла.
Шен ишколехъ а къаыстина езаш хилла йолчу «Евгений Оне-
гинах» анекдот а хезина, и хъанна дуыйцура ду ца хууш са-
к1амделла йара и балха йог1уш. Шен накъостий зударш ги-
ча, кхин собар а ца тобина, царна дийцира цо:

– Цхъана ишколехъ хъехархочо хаыттина хиллера бераш-
ка:

– «Хъан йазыйина роман «Евгений Онегин»?

– Аса-м ца йазыйина и, валлай, ца йазыйина-кх! – хъала
иккхира цхъа дешархо.

– Аса а ца йазыйина и! – шолг1а дешархо а бехказа йелира.

Кисийн накъостий, хъекъален йоьххъаш а йина, ойлане
бевллера. Кийса кхийтира, ша хъашт доцуш долийна хиларх
х1ара къамел.

Цхъана х1окхуьнан накъоста зудчо, х1умма а ца олуш ца
1ен, хаыттира:

– Т1аккха, карийний хъехархочунна, хъан йазыйина хилле-
ра и?

– Дела дуьхъа ца хаъа-кх, цигара д1а суна дага-м ца до-
г1у! – к1елхъара елира Киса.

26.10.22шо

Ибрах1иман 1абдулхъамидан к1ентан доца дийцар.

Цхъа зуда йара даима а шен кхиъна вогу клант улло а воккхий, цхъаннийн чу йоьдуш, вукхеран чу йоьдуш, цкъа арайаьлча цла ерзан ца кхеташ лелаш.

Иштта шен клантаца арайаьлла буйса гена йаллалца ма-
сеха нахехъ а

1ийна, хан йаьлча, шен кланте элира нанас:

– Х1а! Вало, клант, цла г1ой вай?

– Стенга цла доьлху вай х1инца? – хоьттурса кланта.

13.10.2022

№8 ишколин учиталски чохъ.

Шайн, буйса юккъе яхалца, кечийна паланашна т1ехъ, оцу «ийман доучу» берашна урокаш а елла, уьйча лил-
хина, оцу берийн ц1озний г1овг1ана юккъехула учиталски
чу а лилхина, доккха садаккха дагахъ бара учиталаш. Не1
т1екъевлича тоьий, оцу «хъерадевллачу» берийн г1овг1анаш
х1окху чохъ а хезиш хилчи!

Цхъацца йолчу ишколехъ хуьлу-кх, берашан а, ишколехъ
кхин ца хилчи а, сагатталур доцуш хъехархо.

– Лида Вахитовна, оцу уьйча а йалий, йист хилахъа оцу
берашка, цхъа жимма доккха са доккхура дара-кх, кхин цкъа
а урокашка аралелхалий, – дийхира цхъамма-м учиталски
чохъ.

– Лида Вахитовна, йиста-м ца хилича а х1умма а дац хъ-
уна, уьйча ара хъажахъа! – бохура, Лида Вахитовна йевзаш
йолучо.

13.10.2022 шо.

Кхин цхьаь №8 ишколера доца дийцар.

– Оцу газгах, светах ахча дладала клордийна-кх суна! – учиталски чохьха елира цхьа майрачех йолу хьехархо. Эцца Г1аламкхойн махкахь учиталаша луш а дац-кх и ахча, цу т1е далахь!

Вуйш болу хьехархой а бацара кхин дог кледачех, цара а элира шайна хеташ дериг:

– Эцца и мацала бала бохкуш болчу «газовикашка», схьа а балабай, д1ахадайайта! – хьехар дира цхьамма-м.

– Цулле а дика хира ду, хьо, и хьайн г1овг1ане батт а эцна, оцу «Калмыке» д1а йаг1ача, – эцца х1умма а ца олуш ца 1ен, шен ойла йовзийтира кхин цхьамма а.

13.10.2022 шо.

Льмар №8 йолучу ишколан дирехторан г1оьнчин кхочуш хилан тарлуш йолу ойла!

– Вайн дирехторас Зураьас аьлларг хаьий шуна? – т1аьхьа а йисина чохьха елира цхьа хьехархо.

Х1инцалца ша олуш дериг элирий цо:

– Кхин т1аьхьа а висина цхьа хьехархо ишколехь гучу валахь, ша и балхара, шен лаамца, ц1ахь вуьтура ву! – хаьттира дирехторан г1оьнчас Раисас.

– Делахьа и хьехархо балхара д1а а ца воккхуш, оцу 8«Б» классе цхьа ши урок йалан вахийтахьара оцу вайн дирехто-

рас! – ойланен элира директоран кхин цхъана г1оьнчас.

13.10.2022 шо.

Ибрагимов Хъасанан бераллин доттаг1чунах дош.

– Кхин оцу ишколера ц1а вог1уш ма гайталахъ, деъанна ла лахара «оценка» а яккхий! – омра дира Сосийн Салман олуш волчу тхан лулахочо шен к1антана Ибрах1имна маца-ха мелла а хьалха заманачхъ.

Оцу дийнахъ Ибрах1имас, ишколехъ «аьтто» а баьлла, хиймина а, биологина а ши шиь даьккхира!

Ша и лом санна ц1ахъ буха хиьна 1аш вара Ибрах1иман да Сосин Салман.

– Масса даьккхира ахъа тахана ишколехъ, Ибрах1им? – хаьттира дас к1анте.

– Тахана-м, дада, диь даьккхира аса, – воьхна вацара к1ант.

Иза-м дукха боккха аьшпаш ца хила там бара, шиннена шиь т1е тоха хууш волучунна.

13.10.2022 шо.

Хала болх.

Иттех шарахъ хьаькиман болх, а бина, т1аккха даржан ла-ха ваьккхина, ишколехъ директоран г1оьнча болх, а бина, дуьненахъ хилан тарлучу бюрократех чекх а ваьлла, «пенсиейн хьаькимийн болх бан йиш йац», – аьлла балхара мукъа витина вара цхъа воккха стаг. Х1ора дийнахъ: цхъа

біе сов, ишколашна болх бан 1амон, т1ейилинчу хъаькимийн конторашкара схъа мел оьхуш долу хъекъален кехаташна жобпаш луш болх, а бина волу пенсионер ша шена висира уггаре а балхана т1ера кот ваьллачу хенахь. Шаверг а хъаьким хила лууш хиларна, учитал болх бан ца хаьахь а, учиталаш 1амон хууш хиларна, учиталаш ишколехь тоьуш бацара. Цхъа дика, хъаькимийн болх бан йиш йацахь а, пенсионерийн бакъо йара учиталийн болх бан.

Учитал балха вахара пенсионер. Ишколера техничка а т1ехь, шаверг а ладуг1уш вара – пенсионер дохко маца во-лу. Оцу хенахь цхъа учитал йеьира учиталски чу, пенсионера урок лучу классан уллохь ладоьг1уш а лаьттина:

- Хьовсийша, вайн пенсионерас лелош дериг!
- Х1ун леладо цо? Заявлени яз деш ву, балхара д1авала!
- Вац! Бегаш беш ву-кх дешархошца! Воьлуш!

22.09.22шо.

Ши учитал автобусана т1ехь.

Ши учитал йара, урокех мукъа а йаьккхина, дешархой а дирехторас мукъа а битина, г1ала йоьдуш. Хъаькимаша Интернет чуьра х1окхарна схъайаьхна, кечийна тестахь д1айала йоьдуш йара х1ара шиь.

Цхъана учиталас сихха схъадаьккхина ахча д1аделира ГА-Зель чохь, шолг1ачо шег далийта бохушехь:

- Саг1ийна! Делан доьхъа!

Г1алахь базаран кертара кхин а автобуса д1айахан езаш

яра х1ара шиъ. Хьалхара учитал тохаелира кьин цкъа а «саг1а даккха».

– Собар дехъа, соьга а далийтахъа и саг1а! Хьуна-м хьо к1елхъара яълча бе бен д1а а ма ца хета! – бохура шолг1ачу учиталас.

22.09.22шо.

Жоврат.

Г1ала баха арабевллера учиталаш: мартанхой а, валаргхой а. Г1алахъ вовшаха а кхитира уыш.

– Эхх1ай! Ма хала даьхкира тхо: оцу автобуса чохъ д1а, схъа а детташ! – аьрнаш дора мартанхоша.

– Деллахъа ца йеъира со-м хала! Эцца новкъахъ кхин цхъа, ши зуда а кхетта, 250 рублей а делла такси техъ хаза: 1аьржа-чу машенахъ, локхуш музыка а йолуш, хаза к1ант а ма вара т1ехъ! – дуьйцура Жоврат ц1е йолчу учиталас.

22.09.22шо.

Пхьор.

Суьйрана пхьор даъа охъахиира воккха стаг. Зуда а йара гонаха хьийзаш: Ша дийнан дохалехъ хъаьнца дов даьккхира, масанца толамца чекхдаьккхира, масанца, аьтто а ца баьлла, тешанбехкаца д1адирзира а, дийцира зудчо. Масана дара уыш, майрачо х1ума юучу масех минотехъ зуда дийца кхиь-нарг!

Ша муха олу а ца хууш, зудчо т1аьххъара а хьаттира:

– Мерза йарий юург?

– Цхъана куыйга хьо сеца а еш, йиыина х1ума, суна мичара хаъа, и мерза йарий!

22.09.22шо.

Телвизора бегаш бо.

Телевизора чохь шина, кхаъа т1ег1ане охъахевшина зуда-рий а болуш, д1ахьош дара Зударшна лерина дезаде.

Зударша вовшашка а, телепередача д1акхьохьуш волчу Ислам Хатуевга а, микрофон а, дош а ца кхочийтуш хаза а, деза а, маза а, заза а хабарш дийцира. Телепередача суыйрана бажа ц1абаллалца лаьттинехъара, кхин а дуыйцург хира дара белхено хабарш. Ислам жимма каде а хилла, телепередача д1аерзочу даьлча массо а зудашна декъа доладира зезагаш, цхъана жимачу стага мор боьттина эсешна буц санна д1адоькъура зезагаш! Хьалха шина т1ег1ана-м хьалакхечира жима стаг, амма лакхарчу т1ег1ана дег1ана шоралла-м тоьура, до-халла ца тоьура.

– Эх1, гора жима стаг я1! Уьш пиряжкаш елхъара-м, хь-ала кхийсича даьллера и зезагаш! – бохура лакхахь 1ачу зу-дарша.

19.09.2022

Бекханан доттаг1.

Мелла а ахчанах х1ума елла хиллера Бекханас шен до-ттаг1чуьнга цхъана баттана. Пхи, ялх бутт хан яьллера до-

ттаг1чун и ахча д1а далар ца хуьлуш. Реза воцучу Бекханас и шен зудчуьнга а дийцина хиллера. Зудчунна-м и ахча кхин а ч1ог1а дагах кхеттера.

Лечкъаш лелачу доттаг1чунна новкъахь т1енийсаеллира Бекханан зуда:

– И тхан чуьрниг вара-кх, ша вицвелла 1аш-м вац техъа хьо, – бохуш, къадийра зудчо.

– Дера ца вицвелла! Вицлура а ма вац! Вицвалан йиш а ма йац, ша и Владимир Ильич Ленин санна! – жоп делира доттаг1чо.

16.09.2022

Бекхан ц1е йолу борз!

– Со-м, хьуна ма хаьбара, цхьа борз ма ю. Вай цхьа к1ен-тий ма ду! Х1умма а ледара а доцуш! – къамеле ваьллера Бекхан, ишколан истологи истолана т1ехь чайна стака молуш тхо 1аш.

Чайна истака мелла ваьлча, шен истака схьа а эцна истоловин пхьег1аш йуьлучу д1аволавелира Бекхан.

– Ой, Бекхан, хьо стенга воьду? – хаьтира Русланбек ц1е йолчу Бекханин коллега волчу жимчу стага.

– И бохург х1ун ду? Сайн истака дилан воьду-кх!

– Хьо борз ю ца бахара ахьа? Истака ахьа муха дуьлу? Зударшка х1унда ца дуьлийту ахьа, церан болх бац и? – цец ваьллера Русланбек.

– Муха дуьлу! Иштта дуьлу-кх, истологи чохь болх беш

ерг тхан зуда ма ю, цуьнга дилийта-м ца дезара аса и! – д1а-
тилира борз шен истака дилан.

14.09.2022 шо.

Мелкие хулиганы!

Россен цхъана г1алахь мечикан зударий бара т1ом болчу
хенахь нохчийн зудчуьнга дуьйцуш:

– У вас там такие ужасы рассказывают! Что только у вас
не творится! Ваших людей укутывают в тряпье! Бандиты
кругом!

Нохчийн зудчунна дика хуучух тера дацара оьсийн мотт:

– Не-ет! У нас все хорошо, – жоп делира х1окхо, – это
мелкие хулиганы, которые служат в милиции виноваты!

14.09.2022 шо.

Моллина мерза кхор.

Г1уркх а бетташ ишколан луларчу кертана дехъара кхо-
раш дохуш воллура ишкольни учитал-молла. Оцу хенахь
кертана дехъа гучувелира кертан да.

– Делахъа ма мерза ду хъан х1ара кхораш! – воьхна хъаь-
взира молла.

– Ду, – т1етайра лулахо, – лачкыйна дохуш долу кхораш
даима а хуьлу мерза.

Лачкыйна котам.

Иттех шо х1окху ишколехь болх беш, дуьххъара саг1ий-

на юртадас котамаш йоькьучу хенахь, котам кхаьчнера
Воккхачу стагана-учитална.

– И тхан майрачунна-м ма ца елира оцу юртадас и котам! – реза яцара истолови чохь болх беш йолу зуда.

– Иттех шарахь болх беш елла х1ара котам а шун майрачуьнаниг хилла-кх! – д1акховдийра учиталас котам.

Молла кхайкхарий!?

– Молла кхайкхарий! Хезарий шуна цхьаннена а! Ламаз дан дезаш вара со! – ша бен ламаз а ца до, аьлла гойтуш, «орца» дохуш, ц1ог1а бохуш чуьра ваьллера цхьа бусалба.

– Ца хезира, – жоп делира цхьана воккхачу стага, эцца уллохула т1ех волуш т1енийсавеллера и.

– Муха ца хезира? Суна-м ма хезира и... х1инцца, – гучу-даьккхира шен х1илла бусалбано.

– Суна-м ца хезира, – ца кьарлора воккха стаг.

– Муха ца хезира! Ца хазан йиш ма яц! – кьовсаме велира бусалба.

– Ца хезира, – шена гонд1аха хьаьжира воккха стаг.

– Вай, со хьера ваьлла ма вац! Х1инцца цхьа минот хьалха молла кхайкха ма кхайкхира!

– Оцу хьан моллас х1ун дира-м ца хаьа суна, амма, эцца чохь 1аш волу тхан ишколан молла-м ца кхайкхира цхьаннега!

Саг1ийна котамаш.

Ишколехъ саг1ийна котамаш йобкъуш йара дирекхтор. Шена а котам нийслура яц техъа дагадеъна, учитал Воккха стаг вара шен ма-хуъллу сиха уыйчахула д1аиккхина воьдуш.

– Хьо котам еха воьдуш велахъ, исторожегара пакет йехалахъ. Цхъа безамехъа хаза пакет ю и волчу чохъ. Мел хаза ю, хаый хъуна! Суна-м ца елира цо и, мел ч1ог1а аса йехарах, – хъехар дира техничкас Розас.

– Х1ун до аса оцу пакетах, суна оьшург котам ма ю? – ца кхийтира Воккха стаг.

– Х1ун до? Х1ун до! Нагахъ санна, хъуна котам ца кхачахъ а, пакет мукъна хир ю-кх!

Букъарш.

Ишколе чохъа волуш вара учитал Воккха стаг. Турникетана халла юккье а нийсаелла х1оьттина лаьттара: ишколехъ шен терзига боцучу безамца а, сихачу меттаца а дика евзаш йолу цхъа жеро-техничка.

– «Букъарш», со ишколе чу вохийтура варий ахъа? – бегаш бира Воккхачу стага.

– Ой! И бохург х1ун ду? Со-м яц «Букъарш»! – реза ца хилира жеро-техничка.

– Хала ма хеталахъ, йо1! Воккхачу стага жимачуьнга олуш хуьла и иштта бегашена, – кхетийра Воккхачу стага, бехкала вахана.

Ша и малх санна елаелла, екхна, халла турникетана юккьера араяьлла, дехъа валийтара жерочо учитал:

– Ой! Со жима ю бохург ду хъан и, «ваша»?

– Дац! Со воккха ву, бохург ду-кх! – элира Воккхачу стага учиталас.

Дирехтар доп-п1уп1-образовани!

Цхъа вайна евзаш йоцу доп-п1уп1-организацехъ, шайн организацин езалла гучудоккхуш, гайтаран хъама «конференци» яра еш, ишколехъ шайн болх беш болучуъра учаталаш юкъаха а баъхна, схъа а гулбина. Дирехтаро лаккхара омрица деш куыйгалла дара, х1окху доп-п1уп1-организацехъ иштта а пхи-ялх бен воцучу белхалошна, т1е хьоькхуш мохъ бара: «т1е мохъ ца хъаькхича х1ара 1овдалаш кхеташ ма бац» – шуна массарна а хаййта.

Х1окху доп-п1уп1-организацехъ а хаъара, ишколашна х1инцалерачу заманчохъ х1уъу а коча долла мегара дуй. Х1окхара 1амон бисина бара, дешархой 1амон институташкахъ кечбина болу учиталаш. Шайна хуъуш цхъа доккха х1ума долуш санна, шина сохьтехъ хъехараш-м дира х1окху доп-п1уп1-организацин дирехтаран цхъана: бухгалтерас, кхо-виъ заместителаша, шиъ-ах допобразованин педагогаша а. Дирехтаран-м шен шиъ-ах бен воцучу белхалошна дов дан бен ца хаъара, х1унда аьлча – «т1е мохъ ца хъаькхича х1ара 1овдалаш кхеташ ма бац».

«Шайна делла хъекъал ги а доьллина», бухахъа долчу хъекъалах и д1а ца ийбийта г1ерташ, шайн ишколе ц1ехъа баха арабевлира учиталаш.

Амма цхъа хъехархо шен г1уллакх доцу дош ала г1оъртира:

– Хъажийша, допобразованин лерамен белхалой! Аша оцу шина сохътехъ дийцина Интернет чуъра, хъекъален хъехараш, г1едиллараш, шайш тхобга кхочушдайтэ электронни почте чухула схъатосучу ханахъ, школе д1акхаъчначу хенахъ, и муылхачу школера белхалочо кхочушдан деза билгала даккхийша, шайн аътто беллахъ!

– Цо х1ун г1ундалг1аш, къухаш дуьйцу! – цецйелара дирехтар ю бохуш ериг. Хъайн истатусе хъаъжа цкъа хъалха! Со бежана 1у ю-м ца моьтту хъуна, иштта соьца къамел дан! Д1айала кхузара! Йало хъайн бежнаш дажаде... аьлча а, хъайн бераш 1амаде, тхо 1амон а ца г1ерташ!

Дирехтарна мичара хаъара, шен «1овдалаша» эцца Интернет чуъра схъа а даьккхина, ишколан хъехархошна «1амош» дериг, ишколан дирехтаро муылхачу учиталана коча дуллурadu, кхочуш де, аьлла!

Хъехархо-м куьйг а ластийна д1айахара.

Шуьйрачу доп-п1уп1-организацин кет1ахъа латта йисира: 15 эзар зарплата долу бухгалтер а, шен масех миллион доьхучу «Лэнд-крузерана» уллохъ, буьрса дирехтар а – шен эхъ-бехкаца, Далла дуьхъала яхан езаш, цкъа мацца а!

Розех лаьцна дош, кхин цкъа а.

Ишколан йоккхачу уьйченахъ юккье а х1оьттина лаьтташ вара цхъа учитал воккха стаг. Оцу хенахъ оцу йоккхачу уьй-

чена горгам хъакха араяьлла яра техничка Роза. Ойланаша лаьцна волу Воккха стаг уьйчена юккьера д1а ца волура, Роза тергал д1а а ца йора. Го тийсина, тийсина, Розас кхин г1уллакх хириг а ца хилла, ластийна Воккхачу стеган когаха боьха горгам т1ехь кхозуш йолу швабра ялийтира:

– Эх! бехк ма биллалахь, – оьккхийтуш.

– Х1умма а дац, Роза, аса-м ловр ю хьуна и ахьа тоьхна швабра! – шен ойланийн йийсарера велира Воккха стаг.

– Деллахьа, т1етухура йолуш Роза а ма ю хьуна, лахь а, ца лахь а! – эьккхийтира, йистехьо лаьтташ волчу ишколана икатешника Рамзанас.

Казбекас ахча д1адалар

– Со хьайн дирехтор, лара х1унда ца лору ахьа? Т1аьхьа а висина ма веьна хьо балха тахана а! – дов дира ишколан керла х1оттийначу директора Арбетас, завхоз болх беш волчу Казбекана.

– Ой, со Ачхой-Мартане светах, газах, хинах ахча д1адала ма ваханера! – бехказа велира Казбек.

– Вай, аса светах, газах хьоьга ахча д1ало бутт хьалха ма элира, – цецйелира ишколан дирехтор.

Шабашкера ц1абог1у «молланаш». 1умарин дийцар.

Сибрехара шабашка чекхьялча «нохчийн поездаш» бара ц1ехьа г1ерташ. Дехьа, сехьара купейшна чуьра, вагонаш чуьра а схьагулбелла зударий бара цхьана купейна улло гул-

белла ладуг1уш. 1аламат ч1ог1а хаза назма яра оцу купейна-
чуъра схъахезаш. Зударша б1аьргана йисте хьокхура йовлак-
хан маъ1иг, дукха назмо дог дашадина.

Эххар а назма д1атийра, «занкъ!» аьлла схъаеллаелира ку-
пейна не1. Зударий чухъаьжича гучуелира стол. Т1ехъ лаьт-
тиш «Жигулевское» пиво а дара, дика т1екхалла х1ума а яра.

Техничкин Розин сардамаш

– Сардам болла а ца хаъа суна, ШЕН ДАГТ1Е МЕЛ БОБ-
ДУ ПХА БАКЪАБОЙЛА ЦУЪНА, – бохура Розас.

– Оцу мечакана т1е х1уьттуш бу х1орш шаберш, ЦУЪ-
НАН КАШ ЧУ БИЙШАР ЛОЙЛА Х1ОКХАРНА МАС-
САРНА А! – бохура Розас даггара.

1усаман бегаш.

– Х1ан, х1инца со д1авоьдуш ву-кх! – кхаъ баьккхира
1умарас.

– Стенга воьду хьо? – хаьттира 1усамас.

– И дуьйцуш дац, – дийца реза ца хилира 1умар.

– Т1аккха делахь, г1ундалг1аш т1е йовлалца собар де, –
хьехам бира 1усамас.

– Аса х1унда до собар, г1ундалг1аш т1е йовлалца? – хаьт-
тира 1умарас.

– Г1ундалг1ашна юккьехула хьо д1а мича вахана хуура
ду-кх! – хьоьхура 1усамас.

Йоккха стаг – пенсионер.

Тхан ишколехь болх беш йара цхьа йоккха стаг пенсионер. Шаболу пенсионераш, гирз даьлла маймалаш санна, ишколера балхара д1абохуш бара. Амма йоккха стаг балхара д1а ца йаьккхинера, х1окхо шен хеннахь директорна ивзятка а елла – «Хьакъйолу хьехархо», аьлла ц1е йаьккхинера шена. К1ентаций, кхоалг1а-йоьалг1а йалийна йолучу к1ентан зудчуьний 1аш йара йоккха стаг. К1анта-м вон вацара х1окхуьна – мала а мелла, айбина ша чу вохьуш, х1окхунна б1аьргаш кьарзадора-кх цо.

Х1инцалерачу ишколехь баккхийра хийцамаш хилла, компьютерца гергало лелон дезаш хуьлу, цундела йоккхачу стеган, и компьютер гича кхин самукъа а ца долу.

Иштта цхьана дийнахь, компьютерца тасаделла кьамел девне даьлла йоллуш йара и. Хиллане а компьютерца машар ца хилча, йоккхачу стага элира:

– Валлай, х1окху ишколера д1а а яьлла д1аг1ура яра со, и ц1ераниш ган ца безахьара!

Воккхачу стеган зудчуьна паспорт хийцар.

Цхьана воккхачу стеган зуда яхана хиллера т1аьххьара хуьйцуш долу паспорт хийца.

– Хийцан хьан паспорт? – хаьттина воккхачу стага зудче и ц1а еьча.

– Хийцина дера... паспортана т1е тоьхна сурт хаза-м ца

даьлла сан, – реза яцара зуда.

– Ой! Хьайн 15 шо кхаьчча даккхийта дезаш ма хиллера ахьа и сурт, – хьехар дора Воккхачу стага.

15.01.2019 шо.

ДУ (дешаран урхалла) испециалисташ.

Дешаран урхаллера ши испециалист кампеташ эца туьк-на йоьдуш яра.

Кхоалг1аниг наб озийна ч1енги клела буй а г1ортийна лаш яра.

– Хьо йог1ий туькана? – хаьттира кампеташ эца йоьдучу шимма.

– Ца йог1у, со иштта а хаза ю, – жоп делира набарх яланза йолучо.

Керла телпо-31е.

Керла телпо а эцна, цунна т1ехь болх бан ца лемаш вол-лура цхьа Дешаран урхаллин испециалист.

– Ваццап юй хьан? – хаьттира уллохула т1ех волучу цхьана воккхачу стага.

– Ю дера са-м... ваццап а ю, «Приора» а ю сан-м, – жоп делира хьекьялен корт.

Г1алара еьна хьаша.

«Ц1ОКО» (ц1ентр оценка качеств образовани) олуш йол-чу леккхарчу организацера т1ехьяжа еьначу цхьана мечик-

на улло а ваьлла воґ1ура ДУ испециалист цхьа воккха стаг готтачу уьйчахула. Воккхачу стага шена хьалхара не1 схьа а йоьллий, ша хьалха не1арах чохььа йолийтуш хилар тайне-ра мечикна.

– Ой, х1окху Нохчийчу еьчахьана, хьо воцург, не1 а йоьллуш, со хьалха чохььа йолийтуш боьрша стаг ца вели-кх суна, – кьежара мечик. – И шун г1иллакх ду иштта акха, шайн зударий т1аьхьа а бохий, лелар, ширчу заманахь санна? Ахьа со-м ма йолийту хьайна хьалха чу, не1 схьа а йоьллуш, – хоьттурса цо.

– Тхайн зударий хьалха чу ца бовлийтар, акха хилар дац тхан, – мечик кхетон г1ертара воккха стаг.

– Ткьа х1ун ду и, акхалла бен, – кьар ца лора мечик.

– Зуда хьалха чохььа яьлча, цунна коьртаха х1ума ца тохийта, тхаш хьалха чохььа довла тхо, – кхетийра эххар а воккхачу стага лаккхара хьаша.

21 январь 2019 г.

Шавериг а шена т1аьхьа ваьккхина д1авуьгуш волу испециалист Мохьмад

Малх делкьана хьала баьлла соцунг1а хилла лаьттачу хенахь, ДУ (дешаран урхалла) испециалисташ а, цаспециалисташ а, шайн белхан ц1е дукха хенахь йицъелларш а, кехаташ д1акегош, схьакегош... т1аккха вукху аг1ора кегош балхана хаьбал ницкьа бан г1ерташ бохкура.

Кехатийн эрна бечу балхо б1арзвина, луларчу кабинетана

чу, «шавериг а шена т1аьхьа ваяьккхина д1авуьгуш верг» – аьлла лаккхара ц1е йолчу Мохьмад волчу, веъира воккха стаг, ДУ-хь (дешаран урхаллехь) кьар велла кочура ца волуш висина пенсионер.

«Лулахочо» бийцира, бийцира шен бала, кхин цкъа а, кхин цкъа а:

– Х1ара кехат гой хьуна? Х1окху кехатана т1ехь бан беза болх кьематан де ду-кх!..

– Х1ара кехат гой хьуна? Х1окхунна т1ехь хьега дезаш долу кьа, дийцина а вер вац, х1ара а..., х1ара а, кхин х1оккхула а кьахьеган деза-кх!!!

– Х1ара кехат гой хьуна?..

– Ткъа х1ара кехат!

– Ткъа х1ара!!!

Воккха стаг корта лестош а лаьттина, ара валан вуха д1а-волавелира, лестокура корта а ца сацош. Не1аран саг1ехь сецина г1ийла вуха хьаьжира и:

– Со-м сайн оцу кехатийн (бюрократийн) бала балхон веъ-нера хьо волчу.

– Ой, собар де ткьа, бийца хьайн бала, дош олуш ахьа нахе бийцича, бала а жимма лахло хьуна.

– И бала-м ахьа суна айхьа бийци, – олуш д1авахара воккха стаг.

20.02.2019шо.

Истарши испециалист 1алавди.

ДУ (Дешаран урхалла) истарши испециалист 1алавди ва-
ра, х1ора дийнахь «Ц1ОКО-но» (ц1ентр оценка качеств об-
разовани) дешархошна а, хьехархошна а х1уьттарена ишко-
лашна еллачу тестийн отчет, ишколаша «Ц1ОКО-н» Интер-
нет-сайтана т1е яьккхиний хьожуш, 1уьналла деш.

Д1атуьйхира 1алавдис цхьана ишколе телпо-з1е:

– Шун да хьакхийца... аша Интернетана чу яьккхиний те-
стийн отчет!

– Яьккхина-а-а! Яьккхина-а-а-а!!! – хезира дуьхьала, дах-
делла, дуткъаделла, к1адделла аз.

Д1атуьйхира 1алавдис кхин цхьана ишколе а телпо-з1е:

– Шун да а, ден ваша а!!!... Аша Интернетана чу яьккхиний
тестийн отчет!!!

– Ва, 1алавди-и-и, яьккхина, яьккхина, селхана дуьйна...
аьлча а, 1уьйрана... аьлча а, суьйрана...

Д1атуьйхира 1алавдис телпо-з1е кхин цхьана ишколе а:

– Шун да а, ден ваша а, цуьна вешин ваша а!!! Хьакха
юуш!!! – дов дира цо. -Тестийн отчет чу х1унда ца яьккхина
аша, Делан мостаг1ий! – олуш х1инцалерачу нохчийн хьаь-
кимийн озаца т1ечевхира Дешаран урхаллин Истарши испе-
циалист.

– Делахь ца хаьаа суна-м ахьа х1ун отчет юьйцу, ша х1ок-
ху цхьана вехаш волчу стагана динчу ц1ено чохь айса еш
йолчу иштукатуркех лаьцна ца язъяхь и отчет, – жоп делира
аз доьхначу иштукатуршиц-зудчо.

Телпо-з1е харцахьа кхеттачух тера дара 1алавдин х1ин-

ца-м.

Истарши испециалист Шема. (Шема Йинчу денца декъала йеш)

Йина де ду, аьлла совг1аташ дира истарши испециалиста-на Шемина ДУ (дешаран урхаллехъ) мел волчу воккхачу, кегийрачу, лакхарчу, лахарчу испециалисташа. Мел к1езига а, цхъа машен йоьттина хир йолуш совг1атана х1ума вовшаха кхеттера Шемин.

Х1усамда, Эстамаран к1ента, к1ентан к1анта, машенахъ т1аьхъа а веъна д1а йиган карах ца долуш, итт туьма а лой такси кхойкхура Шемина даима а. Цундела, Шемица цхъаьна болх беш волчу гергарчу Воккхачу стага, кест-кестта шеца ц1а д1акхетайора истарши испециалист.

Тахана а хайттира Воккхачу стага:

– Шема, со ц1а воьдуш ву, хьо д1акхетайой шун ц1а? – аьлла.

– Дера ца кхетайо тахана-м... Эстамиров едет! – кур-ра жоп делира истарши испециалистас Шемас.

– Суна-м хаара, шена д1аяхъа х1ума хилча, и шун Эстамиров хьо д1айига машенахъ вог1ур вуй! – элира Воккхачу стага.

21 февраль 2019 шо.

К1едачийн де (День ленивых)

Цхъана воккхачу стеган хилла ч1ог1а к1еда, карх ца до-

луш зуда. Ша деш долу г1уллакх (нагахь дагадеъча) дина ца йолуш, д1айолалуш, схъайолалуш, соцуш «Ванах, со х1ун деш ю-ю! Со мила яра-а! Аса х1ун леладо-о!» – бохуш санна лаьтташ, ц1енкъя юккье д1а а хуттий.

26 чиллан беттан де «К1едачийн де!» – аьлла д1акхайк-хиний хиира зудчунна телевизорна чухула.

– Хьажал, стаг, ахъа бохура со к1еда стаг ю, сан г1уллакх дан карах ца долу! Тахана шадерг дуьне а ду К1едачийн де даздеш! Гой хьуна! – т1ехтуьйхира зудчо.

– Неха-м шарахь цхъа де хир дара и «К1едачийн де», хь-уна-м х1ора де а ду и, – элира воккхачу стага.

2019 шеран чиллан беттан 26 де.

Маккин алапа

ДУ (дешаран урхаллехь) лакхара классан испециалист йо-лучуьра хьалхарчу классан испециалист, аьлла зарплата т1е ца тоха керла ц1е а елла, лелаш йолчу Макка шен миска зар-плата схъа ца луш гуттар а карточкана т1е даьлла смс лара еш хуьлура.

– Эх1, зарплата т1е даьлла-кх вайна! Хьобгара кхаъана 50% хьан зарплата дог1у суна, – аьлла хаза хитира цунна шен телпо т1е хаьжича, уллохь 1аш волчу ша санна миска испе-циалистана кхаъ а баьккхира цо.

– Ой, соьга а ца боккхуш, хьаькиман г1оьнча волчу Ахь-маде баккха безаш ма хиллера ахъа и кхаъ! – жоп делира вукхо.

– Х1унда? – цец яъллера Макка, шена 50% хир яц аьлла тарделла.

– Цуьнан зарплата 40 эзар ду, сайниг-м 17 бен дац. Цунна бу-кх и боккьал а кхаь!

Макка електроэнергин коьртаниг.

ДУ (дешаран урхаллин) хьалхарчу классан испециалист Макка електроэнергин урхаллин белхалочуьнга маре яхар нисделира. Цхьаь испециалист марехь яра хин урхаллин белхалочуьнгахь. Ши йо1 хьовзайора белхалоша хи д1адаьлча а, электричество д1а яьлча а: вайн невце телпо тоха еза, олий.

Цхьана дийнахь свет д1айоккхуш, схьайойтуш, д1айоккхуш, схьайойтуш, компютераш болх бан ца юьтуш лаьттира.

– Макка, и вайн нуц тахана-м кеп йина ву моьтту суна, – элира цхьана белхалочо.

Ахьмадас телефон тохар.

Со улло т1е вахача а лаьтташ хилар телпо етташ.

– Алло!

– Хьо хьаьнга етташ ву телпо?

– Хьобга етташ ву-кх.

– Делахь, алло! – лерга лецира телпо.

1уьйрана балха т1аьхьадуьсуш

– Мачаш х1унда ца ц1анийина ахьа? – реза вацара майра.

– Мачаш цланйича, хьо дла глурa ву машенахь, соьга а ца хьобжуш!

Учиталийн чохь.

– Хlокху учиталски кабинетана чохь меттиг шорьелча санна ма хета суна. Хlокху чуьра цхьа, шиь истол араяьккхи-на моьтту суна? – ца кхеташ хьобжура воккха стаг чухула дла-схьа.

– Деллахь ца яьккхина кху чуьра-м цхьа а стол ара. Эццига техничкас горгам а хьаьккхина цхьажимма чан дла яьккхин-кх! – кхетийра воккха стаг математикан хьехархочо Хьавас.

Воккха стеган кхаж.

Ишколан столови чохь истолана гонаха хевшина lаш иттех хьехархо-зударий бара. Столови чу веьира хьехар-хо-воккха стаг, чайн истака малан дагахь. Зударшна юккьера дирекхторан гlоьнча а йолуш, гlиллакхен жимчу зудчо Фатимас сиха воккхачу стагана чайна истака доьттира:

– Хlокху зударшна юккье ца хааво аса хьо, кхаж баларна кхерам бу хьуна, – элира воккхачу стаге жимчу зудчо.

– Цхьа-шиь кхаж баьлча а новкья-м бацара, – ша-шега олуш санна элира воккхачу стага.

Вон зуда.

Чохь гlуллакхаш дан а ца хаа хьуна! Вон зуда ю хьо, хьо дла а яхийтина, кхинарг ялон еза! – дов дора воккхачу стага

шен зудчунна.

– Ва, стаг, со х1унда ю вон! Молуш а яц, узуш а яц! –
бехказа юьйлура зуда.

Разита.

Курсийн куьйгалхо Разита реза йацара, хьехархоша шера
ца аларна:

– «Иштта» а олуш, майрра ала дош!

– Разита, «дуй хьуна!» ала ца мега!

2021 шо.

1ашхой-мартанхочун забар.

– Хьажахь, дукхавахарг, х1ара х1ун юрт ю? -хаттар дина
катархочо валаргхочунга.

– Валарг ю-кх, – жоп делла валаргхочо.

– Валарг-м шаверг а вара шу, юьрта ц1е йийцахьа, – бегаш
бина катархочо.

– Деллахь ца хаа, Валаргий, Катар-Юрт вовашахкхеттал-
ца-м иштта ц1е яра х1окху юьртан, – жоп делла валаргхочо.

– Эх1, ткьа х1инца тхан Катар-Юртах шун Валарг схьак-
хетта ма ели, х1инца х1ун ц1е туьллура ю аша шайн юрта-
на? – хаьттина катархочо.

– Деллахьа ца хаьа. Катархо-Валарг ц1е туьллург хир ю-
кх, – жоп делла валаргхочо.

Валаргхойн забар.

– Х1окху юьртан ц1е муха ю эр дарий ахьа, жима стаг, – хаьттира юьртара воцучу цхьана стага ца ваьлла х1окху юьрта нисвеллачу цхьана стага.

– Х1ара юрт Валарг ю, ткьа со валаргхо а ву! – жоп делира жимхас.

«Деллахь, х1окху юьртахь 1аш ма вара и сан цхьа хьаша, иза 1аш волу урам карор бацар тешна» – ойла еш юьртахула волавелира юьртара воцу стаг жимхана жимма гена ваьлча. Духьала йог1у цхьа зуда саца а йина цуьнга а хаьттира цо:

– Хьажахь, яларгхо, иштта ц1е йолу урам стенгахь бу хаьий хьуна?

– Ой, со х1унда ю яларг! – реза йоцуш яппарш йира зудчо.

– Ца хаьа делахь суна-м, и д1о воьдург валаргхо хилчи, хьо яларгхо ца хуьлу? – цецвелира юьртара воцу хьаша.

Пису-Мохьмадан жижиг-галнаш

Цхьамма-м пис-Мохьмад ца алархьама Пису-Мохьмад олуш керла ц1е кхьобллина цхьана мартанхочунна.

Цхьана суьйрана лулхо чувог1уш хаавеллачу Пису-Мохьмадас, х1усамнанас х1инцца дина схьадаьхна жижг-галнаш, дехьачохь хьулдина. Хьулдар х1ун пайда бу, жижг-галнаш муха гена чомехь хьожакхеташ ду ма хаьий вайна-м. Лулахо-чунна хьалха-м Мохьмадан х1усамнанас стомарлера сискалан ах а, мустбелла шолг1а к1ира а долу морзберам а х1оттийна.

Жимма 1ийна лулахо д1авахан тохавелича Пису-Мохьма-

да бехказа-волун кеп х1оттийна:

– Деллахь, хьенех, бехк ма биллалахь хьо ледара т1еэцарна, юучух херделла тхо т1ехьарчу хенахь. И сискал, морзберам мерза хилла-м хира бац, – аьлла.

– Деллахь, Пису-Мохьмад, дара уьш-м ша х1инцца схьадаьллачу жижг-галнийн хьожа а йог1уш! – жоп делла лулахочо.

Мумадан кибарчиг.

Пеш юттуш воллуш Махьмудан цхьа ц1ен кибарчиг т1е ца тоьина. Шен кертахь лахарх кхин ц1ен кибарчиг ца карийна цунна. Лулахь кестта ц1ен кибарчигах ц1а а довттина 1аш волчу Мумадан керта кхайкхина Махьмуд

– Х1ун боху, – аьлла дуьхьала ц1ачура араваьлла Мумад.

– Деллахь, Мумад, цхьа еттана кибарчиг ма оьшура суна, пешана йилла ца тоьи сан, – дехар дина Махьмуда.

Дийнна кибарчиг кхоййна, шиъ ах а елла д1авахийтина Мумада лулахо.

Ши-кхо шо даьлча цхьа Делан аьтту хилла Махьмудас а долийна шена ц1ен кибарчигах дотта ц1а.

Лулахочо ц1а деш новкъадаьлла кет1аваьлла бухд1ахаш-кахула хьобжуш лаьтгачу Мумадига хьаттина т1ехволучо, салам-калам а кховдийна:

– Ма г1ийла 1аш-вехаш вара и Махьмуд. Ц1а дан ц1ен кибарчиг стенгара яьлла техьа цунна?

– А-а, иза-м аса еллера цунна, – жоп делла Мумадас.

Дог ціена Балавди.

Собыж-галахь ПМК-н кертахь ха дан балха хлобтина Балавди, кест-кестта гуш хилла лулахь 1енчу Салавдина цу кертара хлума лачкыйна воьдуш. Эххар дуьхь-дуьхьал 1отавелла хлара шиь. Лачкыйна уьн юьхьаг яхьаш воглучу Балавдис, Салавди а гина воьхана ша хлун эра ду а ца хууш аьлла:

– Деллахьа, Салавди, лачкьон а ца 1емина хала лачкыйо аса хлара хлума!

– Деллахьа, Балавди, хлокху галахь мел ериг лачкыйча а, 1емарг ца хилла-кх хьуна и хлума лачкьон! – жоп делла Салав

Ковчал-нус.

Тхан вешин бераш дара цхьана малх хьаьжинчу дийнахь буйнахь бепиг юьхкаш а йолуш арадевлла.

– Ой, аша хлун до? Бепиг бен кхин яа хлума яц шун чохь? – хаьттира аса.

– Ду... ду тхобгахь-м жижиг-галнаш а чохь! – яхье йолуш жоп делира жимачу вешин йола.

– Ткьа аша жижиг-галнаш хлунда ца дуу ткьа? – цецвелира со.

– Иза-м... иза жижиг-галнаш дууш-м тхан нана ю! – шен хьакха санна ерстинчу нанна тлехлобтира йола.

Сан вешин йо1 Зарема

Со волчу хьошалг1а ялх шо долу вешин йо1 Зарема йеъна самукъадаьлла и хьовзийра аса:

– Зарема, аса багахь зурма а олуш, т1араш тухура ду, ткъа ахъа вашаина гайтал хьо хелха муха йолу, – аьлла.

– Ваша, суна-м ца хаъа хелхаялан, ахъа гайтахь, – дийхира жимчу йо1а.

Со айса-сайна йиша а локхуш йо1ах хелха велира, Заремина муха ялан еза гойтуш. Йо1 ч1ог1а самукъадаьлла йоблура.

– Кхин цкъа а гайтахь! – дийхира йо1а со сецча.

Аса кхин цкъа а ког шаршош уьйт1е ма-ю гуобаьккхира.

– Ваша, х1инца божарех валахь хелха! – дийхира йо1а.

Божарех хелха волуш Заремина хьалха бохь а боьг1на, йо1 хелха яккхан вуьйлира со багахь зурма а олуш, т1араш а тухуш. Амма Зарема букъберзийна д1айолаелира со тергал а ца веш.

– Ой! Хьо стенга йобду? Вашаина хелха ца йолу хьо, ва Зарема? – хаьттира аса жимчу йо1е.

– Х1ан-х1а, ваша, дог ца дог1у сан! – жоп делира жимчу Заремас.

Нисъелла нус.

Шен вешин х1усаме чувахана хилла воккхаха волу ваша. Воккхачу вешина хьалха чайна стака х1оттийна несо. Такхор санна ерстина йолуш мел к1езига а кухни чохь ах мет-

тиг д1алоцуш йолу нус, марвешига шен бала балхон йолаел-
ла даима а санна, шен майра ц1ахь воццучура:

– Деллахь, Ваша, алапа а к1езига доккху оцу шун вашас.
Цо мел юуш йолу х1ума къаьхьа де ду-кх. Х1окху кухни чуй-
ра ара волуш а вац дийнахь а, буса а.

«Даймохк» газета санна оза волуш мохо а техкош лелаш
волу шен ваша дага а веьна:

– Деллахь, юуш верг и тхан пекъар ваша велахь а, дег1ана
т1е-м хьуна йолучух тера ду и юург, – аьлла марвашас.

Г1иллакхен нуц.

Хьайн стунда 1аш волчу урамехула, хьо говра хиьна воь-
душ велахь а, лаьтта воьссина г1аш т1ех волуш г1иллакх
х1оттон деза, хьо къонах велахь! – хьехар дина к1антана дас-
нанас.

Керла машен эцна дукха хан ялале, цхьа г1уллакх хил-
ла стунда 1аш волчу урамехула т1ехвалан дезаш нисделла
к1ентан. Урам болалучохь шен машен д1а а яйьина и туьт-
туш вог1уш шайн урамехь нуц гина, стумцхой ара лилхина.
Стунда хьалха а волуш т1ехьялхина машен тоттуш г1одан
сихбелла уьш.

– Белзин кхачийна хьан? – хаьттина стундас эххар а шен
невце.

– Х1ан-х1а, шун урамехь г1иллакх лаьцна динара воьсси-
нера со-м! – жоп делла г1иллакхен невцо.

Исрапилов Хож-Бауддина.

– Схяхъажахъа, и Ц1уц1а бохуш верг хьо вуй? – хаьттира урамехъ саца а вина Хож-Бауддига цхъана кьонахчо.

Д1а-схъа а хъаьжина билггал шега луйш вуй а кхетта:

– Х1инццалца схъа-м вара со Ц1уц1а, – жоп делла Х1о-жа-Бауддис.

– Ой, ткъа х1инца дуьйна д1а Муц1а хила дагахъ-м вац хьо? – цецваьлла кьонах.

Г1иллакхен жима стаг.

Аьрзун з1акарца кьовсавелча санна хъаьвзина маара а болуш, ира, сиха уьдуш 1аьржа ши б1аьрг болуш жима стаг автобусна чохъа а волуш, сонехъ д1атарвеллачу воккхачу стагна улло охъахиира, спортан говрана т1екхоссалуш санна.

Воккха стаг шен цхъаь бен йоцу церг туьйсусх морожница кьовсавелла воллура. Морожни ч1ог1а г1орийначух тера дара.

Аьрзух тера жима стаг кьаьрззина хъаьжира воккхачу стеган цхъаь бе йоцчу церге.

Цкъа а шозза а жима стаг шена кьаьрзича:

– Х1а! – олуш, д1акховдийра воккхачу стага морожни.

Шен ира цергаш кьарзош схъаэчна цкъа-шозза кхаьлли-на д1аяг1ийтира морожни жимчу стага. Жимма 1ийна, шен куьг готтачу джинсин кисна даг1ийтина «Суппер стиморол» сег1аз схъадаьккхира жимчу стага. Шиь буьртиг геннара чуластийна шен бага яг1ийтира цо.

Воккха стаг шен цхъаь церг гойтуш бага г1аттийна хъаьж-ничохъ висира.

– Х1а, батя! – олуш воккхачу стагана кховдийра г1иллак-хен жимчу стага т1улг санна ч1ог1а долчу сег1азан буьртиг.
17 08 08 шо.

Гиххойн кура зуда.

Вайна массарна а евзаш йолчу Гихтан эвлайисттерчу биъ-некъ къаьсттачу меттиге «Соьлж-Г1ала – Катар-Г1урт» микроавтобус схъакхъачча шоп1ара мохъ туйхира салон чу:

– Гихта центре д1авиган везаш стагга а вуй?

– Со т1ай доллучохъ охъайоссийталахъ, стаг, – кхоьссира цхъана курочу зудчо, водителе аг1ора д1ахъажа а ца ешаш.

Шоп1ара-м шен автобус Валаргхъа аг1ора ерзийра, кхин цкъа а ч1аг1алона мохъ а олуш:

– Гихта центре воьдуш стаг вуй?

– Со-м ю, – кхин цкъа а кхоьссира курачу зудчо.

– Ой, аса хатта-м ма хъьттира, – реза воцуш яппарш йира шоп1аро.

– И бохург х1ун ду? Аса т1ай доллучохъ со охъайоссийта ца элира хьоь? – т1ечевхира кура зуда, Гихта эвлаюккъехъ бен х1окху доккхачу дуьненчохъ а кхин цхъа а т1ай доцуш санна.

Соьлж-Г1алахъ.

Катар-Юрта йоьду автобус «т1анк!» – аьлла хъалайоттал-

ца новкъайолуш яц, бехачу новкъахъ лаьттарш белла 1оьх-
куш белахъ а, оцу автобусе хьоьжуш. Эххар а автобус йоьт-
тина яьлча, т1еeira сан дахар санна цхьа ирча зуда:

– Ахча схьакховдадел! – аьлла омра а деш.

Массара а чехкка, ша-шан сиха дала а г1ерташ, д1акхов-
дийра ахча, «и ахча д1аделча а и зуда кочар ер яцара техьа» –
аьлча санна.

Цхьана зудчо-м шина меттигна а ахча делира, цхьа ондуо
мел к1еззиг а шиъ-ах меттиг д1аолоцура йолуш зуда шена
уллора д1аериг.

– Цхьаммо ахча схьа ца делла-кх! – кхайкхира «кассира»,
«х1инца-м кочар яьллера х1ара» – аьлла хеттачу хенахъ.

Массарна а гуш дара чохъ мел волучо ахча д1аделла хи-
лар. Амма «кассир» 1ен а ца 1ийна цхьана жимчу стага де-
лира цунна пхи туьма.

Автобус йолаелча, «кассир» геннахъ йисича, салон чура
зударша г1овг1а эkkхийтира: «Оцу, кассир аьлча а, оцу лаь-
хьано пхи туьма совнаха даьккхира!» – аьлла.

Дов ца соцуш гена даьлча цхьана воккхача стага элира:

– И зуда-«кассир» вайца схьаялон езаш хиллера вай.

– И ма яра хьуна х1окху чохъ оьшуш! И х1унда элира
ахьа? – воккхачу стагана т1ебирзира зударий.

– Цунна т1ера Карат-Юрта кхаччалца вай ахча д1аделла,
цунна дов деш-а-а схьадог1ур дар-кха, – жоп делира воккха-
чу стага. (март 2009 шо)

Валаргхойн жима стаг.

Массарна а бале даьлла хир ду, Соьлж-Г1алара схьайог1у микроавтобус Гихта схьакхаьчча х1утту хьал. Цхьаь бен гиххо оцу автобусна чохь вацахь а, и обций Гихта юьрта юккье йобду и, асфальтан зуьбалгех буьззина болчу некъахула. И некъ Гихтан эвлайистехь автобус юьртаюккье д1ахьавзичура Валаргт1е схьабог1учул а дуккха а хала бан дезаш бу, делахь а гиххоша диъ туьмий бен ца ло, валаргхойн пхий туьма охьакхоссан дезаш хуьлу автобусан шоп1арна.

Цхьана дийнахь Гихта эвлайистте кхоччушехь, ша х1инццалца ма аллара:

– Гихта центре виган везаш стагга а вуй?! – аьлла хьаттира шоп1аро.

– Со ву! – д1аса а хьаьжна, цхьа а вист ца хилчи, ог1азен жоп делира цхьана жимчу стага.

Реза воцуш оцу жимчу стаге а хьаьжина, шоп1аро-м шен машен ерзийра эвлаюккье. Цхьа хан яьлча, асфальтан гушна т1ехула гуттар лахьеш йог1ийтуш, д1акхечира автобус Гихта центре. Амма автобусна т1ера охьавуссуш стагга а вацара.

– Ванах, ахьа хьо Гихта центре ван лууш ву ца элира? – т1евог1авелира жимчу стагана шоп1ар.

– Сан г1уллакх-м чекхдели, – дуьхьала рез а вацар гайтира жимчу стага а.

– Ой, и х1ун г1уллакх дара? – кхин а ч1ог1а цецвелира шоп1ар.

– Оццул сайна бале яьлла х1ара гиххойн центр х1инца

а лаьтташ юй хьажа дагадеинера суна-м, – шек воцуш жоп делира Валаргт1ерчу жимчу стага.

Педсоветехь.

Гуттар а сихвелла хьехархошна т1е1аткъам беш дош олуш воллура ишколан директор. Ц1еххьана хьехархошна юкъкъ-ехь, хан иккхина волчу ОБЖ-н хьехархочун телефонан горгли бийкира саца а ца туьгуш.

– Ой, и телефон педсоветехь д1аяйан мегаш ма яра! – ре-завоцуш хьаьжаюккье шед бира директора.

– Ц1ийнан... нана!.. Ц1ера етташ ю! – классан чуьра ара-тилира ОБЖ-н хьехархо, телефон цхьана минотана а лергара д1аяккха ца ваьхьаш.

– А-а-а, ц1ера етташ елахь-м ц1е яьлла г1уллакх ду иза, – шен хьехархочух дика кхеташ корта ластийра директора.

1абазан рицкъа.

– Хьо х1ун деш 1уьллу кху чохь вижина, боьрша цициг санна! – т1ех1оьттира хьаьрччина вижина 1уьллучу 1абба-зана, балхара вог1уш чух1оьттина лулахо.

– Д1авала, ма г1ерта сунна новкъа. Сайна Дала делачу рицкъане хьоьжуш 1уьллу со, – жоп делира 1абаза.

– И х1ун рицкъа ду? Болх ца бича х1ун рицкъане сатуьйсу ахьа? – хаьттира лулахочо.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.